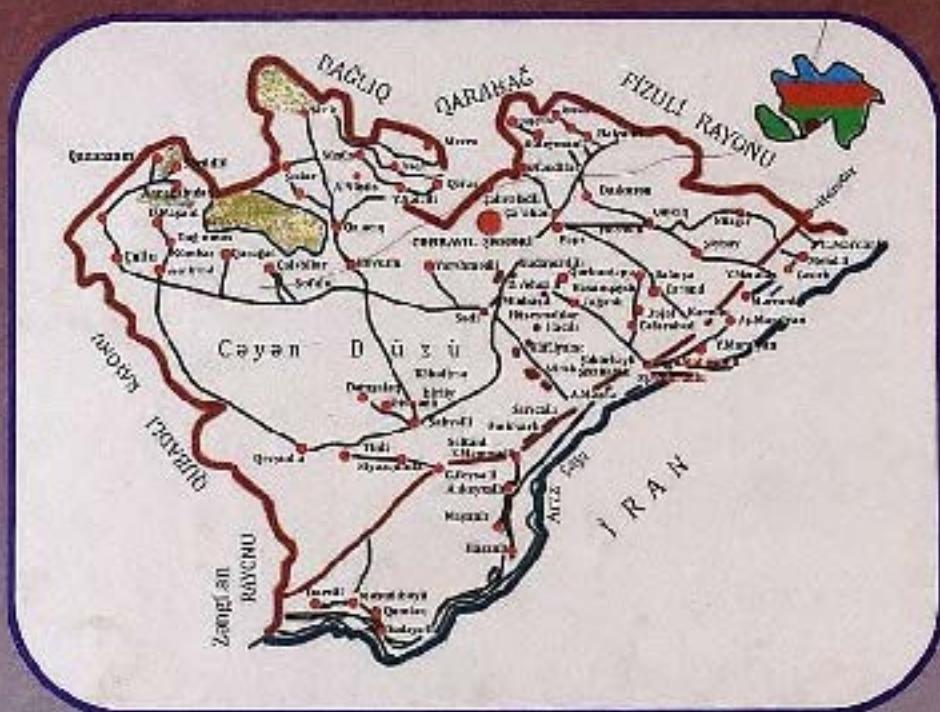

NAZİM TAPDIQOĞLU
(VƏLİŞOV)

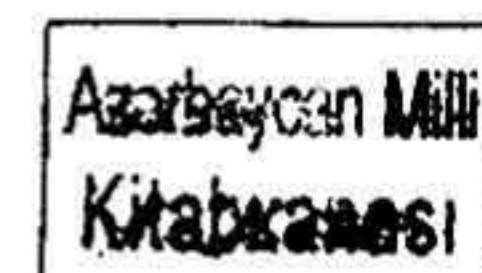
CƏBRAYIL ENSİKLOPEDİYASI

**Nazim Tapdıqoğlu
(Vəlişov)**

CƏBRAYIL ENSİKLOPEDİYASI

*(Görkəmlı şəxsiyyətlər, toponimlər,
işğal xronologiyası, şəhidlər)*

Azf-308053

Bakı – “Təknur” – 2013

KEÇMİŞ QARADƏRƏ KƏNDİ

Rayonun Horovlu və Quycaq kəndləri arasında vaxtilə *Qaradərə* adlı kənd mövcud olmuşdur. Bu kənd uzaqdan baxdıqda böyük bir dərədə yerləşdiyi üçün belə adlanmışdır. Səfər şahin və Əziz yüzbaşının hakimiyyəti illərində həmin sahə molla mülkü kimi Horovludan alınmış və Əziz yüzbaşının varisləri oranı özəlləşdirmişlər. Yerli məlumata görə, *Qaradərə kəndi* Böyük Vətən müharibəsi illərində dağılmışdır. Deyilənlərə görə bu yerlərdə tez-tez cıdır-at yarışları da keçirilərmiş...

KƏHRİZ BAĞI

Nüzgər kəndinin yaxınlığında qeydə alınan coğrafi adlardan biri *Kəhriz bağı* adlanır. Toponim *kəhriz* və *bağ* sözlərindən, eləcə də -i şəkilcisi dən ibarətdir. Buradakı əsasən meyvə ağaclarından ibarət olan *bağ* kəhrizin yanında yerləşdiyi üçün toponim belə ad almışdır.

Qrunt sularını toplayıb yer səthinə çıxarmaq üçün yeraltı qurğuya *kəhriz* deyilir. *Kəhrizlər* adətən peşəkar kankanlar tərəfindən qazılır. *Kəhriz* maili lağım şəbəkəsindən ibarətdir. Kəhrizlərin lağımları bir-biri ilə şaquli quyular vasitəsi ilə birləşdirilir. Kəhrizlərin suyunu çoxaltmaq üçün bəzən su verən baş quyudan bir neçə istiqamətdə lağım da atılır. Kəhrizin suyu təmiz və saf olur. *Kəhrizlər* fəsillərdən asılı olmayaraq müntəzəm su verir. Kəhrizlərin suyundan su təchizatında və suvarmada geniş istifadə olunur. Azərbaycanda *kəhriz sistemi* e. ə. I əsrənən mövcuddur. Tarixi sənəd və materiallarda XX əsrin ortalarında Azərbaycan Respublikasının ərazisində 900-dən çox *kəhriz* olduğu öz əksini tapmışdır.

KƏHRİZİN ÜSTÜ

Dağ Tumas kəndinin yaxınlığında qeydə alınan toponimlərdən biri *Kəhrizin üstü* adlanır. Bu coğrafi ad *kəhriz* və üst sözlərindən ibarətdir. Buradakı kəhrizin adı İncə kəhrizi adlanır. *Kəhrizin üstü* orografik obyekti İncə kəhrizinin üst hissəsindəki düzəngahın adıdır.

Kəhriz – qrunt sularını toplayıb yer səthinə çıxarmaq üçün yeraltı qurğudur. O, maili lağım şəbəkəsindən ibarətdir. Kəhrizlərin lağımları bir-biri ilə şaquli quyular vasitəsi ilə birləşdirilir. *Kəhrizlər* adətən peşəkar kankanlar tərəfindən qazılır. Kəhrizlərin suyunu çoxaltmaq üçün bəzən su verən baş quyudan bir neçə istiqamətdə lağım da atılır. Kəhrizin suyu təmiz və saf olur. *Kəhrizlər* fəsillərdən asılı olmayaraq müntəzəm su verir. Kəhrizlərin suyundan su təchizatında və suvarmada geniş istifadə olunur. Azərbaycanda kəhriz sistemi e. ə. I əsrənən mövcuddur. Tarixi sənəd və materiallarda XX əsrin ortalarında Azərbaycan Respublikasının ərazisində 900-dən çox *kəhriz* olduğu öz əksini tapmışdır.

KƏKLİK QAYA, KƏKLİK QAYASININ DÖŞÜ

Respublikamızın müəyyən rayonlarında quşların yayılma coğrafiyası müxtəlidir. Azərbaycanda *kəklik* quşunun adını özündə əks etdirən çoxlu sayda oronimlər də qeydə alınmışdır. Cəbrayıl rayonu ərazisində, Dağ Tumas kəndindən 6 kilometr aralıda, Peyintökülinin qərbində qeydə alınan *Kəklik qaya* oronimi öz adında *kəklik* quşunun adını əks etdirir. *Kəklik* - qırqovulkimilər fəsiləsinin bir növüdür. Bəzən ona *daş kəkliyi* də deyirlər. Azərbaycanda *kəkliklər* Türyançay dövlət qoruğunda və Göygöl ovçuluq təsərrüfatında qorunur.

Kəklik quş adı ilə bağlı oronimlərə Qubadlı rayonunun Ləpəheyranlı kəndinin ərazisində (*Kəklik dərəsi*), Biləsuvar rayonunun Əliabad kəndinin ərazisində (*Kəklikli təpə*), Ağsu rayonunun ərazisində (*Kəklik qaya*) və s. yerlərdə rast gəlmək olar.

Cəbrayıl rayonu ərazisində qeydə alınmış maraqlı coğrafi adlardan biri də *Kəklik qayasının döşü* adlanır. Oronimiyada dağın, təpənin yuxarı hissəsi ilə ətəyi arasında sahə, dağ yamacının yuxarı və orta sahələri arasında qalan hissə, həmçinin yamacın yuxarı hissəsi *döş* adlanır. *Döş* coğrafi termininin iştirakı ilə əlaqədar respublikamızın ərazisində 200 oronim qeydə alınmışdır.